

je socijalistički internacionalizam (kod Srba, Hrvata i Slovenaca, a ne toliko kod Makedonaca i Crnogoraca). Tito je još uvek popularan u Makedoniji i delovima BiH i Crne Gore, ali ne kod nacionalno osvešćenih Srba i Hrvata. Slovenci Tita ignorišu, a njihov bes je pre svega uperen protiv sunarodnika E. Kardelja. Državopolitički značaj Titovog kulta iščezao je sa razaranjem Jugoslavije. Istoričari koji su ga osmišljavali bezsavesno su ga napustili. U istoriografiji je spoj amnestije i amnezije složen ne otuda što je napuštanje apologije socijalizma duboko i bolno proživljeno (najčešće i nije), nego zato što je diskvalifikacija ličnosti, grupa ili sistema skopčana sa pravdanjem novih različitih interesa i identiteta. Verovatno su zato mnogi intelektualci između amnestije i amnezije izabrali konverziju.

4. 2. Novi junaci, žrtve i dželati.

U socijalističkoj istoriografiji, udžbenicima i spomeničkoj kulturi antifašizam i partizanski otpor dugo su bili središnji sadržaj sećanja. Kultura sećanja bila je oslobodilačka, a antifašizam je bio kruna svih oslobodilačkih ratova. Popularizacija partizanskog rata nije bila samo u službi propisanog sećanja već je antifašizam bio posrednik i ostalih poželjnih neideoloških vrednosti (junaštvo, otpor, žrtva) (Höpken 1999). Centralni okvir istorijskog sećanja bila je NOB, a antifašizam, sa jasno razdvojenim pozitivnim i negativnim junacima, davao je ton poželjnom identitetu. Klasna polarizacija rata vodila je njenoj etničkoj neutralizaciji. Struktura građanskog rata shvatana je u nadetničkom smislu: s jedne strane okupator, kvislinzi, buržoazija i monarhija, a s druge antifašistički front na čelu sa KPJ.

Sa slomom socijalizma srušeno je i dekretirano komunističko sećanje, ali se zbog zasićenosti njime lako otišlo u ekstrem. Zasićenost dekretiranim sećanjem može donekle objasniti nove isključivosti u politici, ali ne i u nauci. Unutarnaučni kriteriji ne bi trebalo da budu podređeni spoljnim. Međutim, prevladavanje prošlosti u Jugoslaviji nakon 1990-te konstruisano je prema zakonima savremenog zapadnog medijskog društva: žrtve-dželati, krivica-nevinost, demokratija-totalitarizam. U antitotalitarnoj retorici nema opreza niti uzdržanosti (npr. da je samoupravni socijalizam bio drugačiji od lagerske centralističke kadrovske uprave). Obrada socijalizma ne trpi nijanse. Ne govori bez razloga B. Geremek o "slepom antikomunizmu", A. Mihnik o "antikomunizmu sa boljševičkim licem", V. Viperman o "nekrofilnom antikomunizmu". Antikomunizam je najudobniji habitus intelektualaca u poslesocijalističkom dobu. To je novi moralni i politički konformizam koji se iskazuje u stereotipnom i konvencionalnom patosu denuncijacije totalitarne prošlosti (D. Barbu). Trebalo bi povući važnu razliku između hladnoratovskog i današnjeg antikomunizma. Poslednji nije shvatljiv bez konverzije. Drugim rečima, najnoviji antikomunisti brišu komunizam iz vlastite prošlosti, na taj način što se predstavljaju kao žrtve socijalizma.

Uzrok ove metamorfoze nije samo izmenjena epohalna svest, nego je, čak i kod inteligencije, tesno povezana sa opažanjem novog interesnog sklopa. Konverzija nije, naime, samo važan kanal društvenog uspona nego i uslov prihvatanja u intelektualnoj zajednici. Ali ovaj zaokret pokazuje i nemogućnost formulisanja problematike krivice. Naime, ukoliko su svi žrtve onda nema dželata. Osim toga, kod mnogih intelektualaca beg u nacionalno službi elegantnom izbegavanju svake lične odgovornosti za aktivnost u socijalizmu. Doduše, psihološki posmatrano, pomenuti procesi su neretko povezani sa lažnom samosvešću, tj. sa dogmatskim gledanjem, da premda jesam bio formalno komunista, u stvarnosti sam uvek bio unutrašnji disident. Reč je o zakasnelom pravdanju i racionalizaciji koja obezbeđuje